

მწვანე ეკონომიკა საქართველოში და მისი გამოწვევები

Green Economy in Georgia and its Challenges

ნაზი ჭიკაიძე - პროფესორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
nazichikaidze@gmail.com

Nazi Chikaidze - Professor, Georgian Technical University
nazichikaidze@gmail.com

Abstract

The value of real estate valuation increased from the second half of the 20th The green economy is a model of economic in economic development that reduces environmental risks and ecological problems aimed at sustainable development and adverse environmental impacts. It is closely linked to the ecological economy and contributes to the sustainable development of environmental, social and economic by developing appropriate policies. The green economy includes six major sectors: renewable energy; Green buildings; Clean transportation; Water management; Waste management and land management. The green economy considers social justice (between within and between countries, generation and gender) to ensure access to high quality and basic services of life and eradicate poverty through inclusive, transparent, democratic and participatory decision making.

Keyword: Green economy; Sustainable development; Environmental protection; Ecological economics.

შესავალი. საქართველოს ეკონომიკის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებას წარმოადგენს ეკონომიკური განვითარების პროცესში ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება, ეკოლოგიური უსაფრთხოებისა და მდგრადობის უზრუნველყოფა და ბუნებრივი კატასტროფების რისკების თავიდან აცილება. გადაწყვეტილებების მიღებისას, აუცილებელია როგორც ეკონომიკური მიზანშეწონილობის შეფასება, ასევე ეკოლოგიური და სოციალური ეფექტიანობის გათვალისწინება. სწორედ ასეთი ურთიერთკავშირი ემსახურება ადამიანის კეთილდღეობას. ამ მიზნის მისაღწევად მნიშვნელოვანია მწვანე ეკონომიკის წახალისება, რომელიც ქვეყნის მდგრადი განვითარების ერთ-ერთ აუცილებელ ინსტრუმენტს წარმოადგენს და ამავე დროს, მწვანე ზრდის წახალისება გრძელვადიან პერსპექტივაში ხელს შეუწყობს ბიზნესის

მხრიდან დანახარჯების შემცირებას, ასევე ბიზნესის ახალი მიმართულებების განვითარებას.

ძირითადი ნაწილი საქართველოს ეკონომიკის, განსაკუთრებით მისი სამრეწველო სექტორის, განვითარება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული, ქვეყნის ბუნებრივი რესურსების და მისი ეკოსისტემების გამოყენებაზე. ატმოსფერულ ჰაერში ემისიები, ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების და ნიადაგის დაბინძურება მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენენ განსაკუთრებით იმ რეგიონებში, სადაც სამრეწველო და სამთო წარმოება არის განვითარებული. საქართველოს ეკონომიკა გამოირჩევა ენერგიის და რესურსების გამოყენების ძალიან მაღალი ინტენსივობით - ეს მაჩვენებლები საქართველოში 2-2.5-ჯერ აღემატება დასავლეთის ქვეყნების მაჩვენებლებს.

გარემოს მდგრადი განვითარების იდეას არცთუ ისე დიდი ხნის ისტორია აქვს, მაგრამ მისი დანერგვის აუცილებლობა დღეისათვის უფრო ფართო მასშტაბებს იძენს. ფაქტია, რომ დღეს კაცობრიობის გადარჩენის ეს იდეა საფრთხეშია, რის მიზეზიცაა მდგრადი განვითარების რეალობასთან ადაპტაციის სისტემის არასრულფასოვნება, ანუ დღემდე ვერ დაინერგა მდგრადი განვითარების კულტურა. მდგრადი განვითარების კონცეფცია გულისხმობს ეკონომიკური ზრდის ისეთ ფორმას, რომელიც განაპირობებს საზოგადოების კეთილდღეობას ხანგრძლივი ვადით. იგი ეფუძნება პრინციპს, რომლის თანახმადაც დღევანდელი მოთხოვნილებები უნდა დაკმაყოფილდეს ისე, რომ საფრთხე არ შეექმნას მომავალ თაობებს. გარდა ამისა, მდგრადი განვითარება გულისხმობს გარემოს დაცვის პირობების შექმნას გრძელვადიანი ეკონომიკური განვითარების საკითხების მაქსიმალური გათვალისწინებით.

ცხადია, რომ მდგრადი განვითარების პროცესი მოიცავს სახელმწიფოს განვითარების კომპლექსურ პრობლემას. კერძოდ, წარმოების სტრუქტურის და მოთხოვნის ცვლილებას, ბუნებრივი რესურსების რაციონალურ გამოყენებას და აღწარმოებას, ეკონომიკურ და ეკოლოგიურ უსაფრთხოებას. სოციალურ, სამეცნიერო-ტექნიკურ და რეგიონულ პოლიტიკას.

მდგრადი განვითარება - ეს არის სახელმწიფოთა გლობალური პარტნიორობა და შიგა პოლიტიკის შედეგი სოციალური, ეკონომიკური და ეკოლოგიური პრობლემების გადასაჭრელად, მოსახლეობის მოთხოვნილების დაკმაყოფილება მატერიალური და სულიერი

კეთილდღეობის უზრუნველსაყოფად, ბუნების ხელსაყრელი მდგომარეობის შესანარჩუნებლად.

მწვანე ეკონომიკური განვითარება მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული, თუ რა ტიპის სტრუქტურულ ტრანსფორმაციას აირჩევს ქვეყანა, ასევე, მის ხელთ არსებულ ტექნოლოგიურ პროგრესსა და რესურსების გამოყენების ეფექტურობაზე, რა მოთხოვნები აქვს შესასრულებელი საერთაშორისო გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის კუთხით. და, რაც მთავარია, როგორ ეკონომიკურ სტიმულირებას შექმნის ქვეყანაში არსებული ეკონომიკური პოლიტიკა და ინსტიტუტები მწვანე ზრდის წახალისებისათვის.

ევროკავშირის მიერ დაფინანსებულმა პროგრამამ „მწვანე ეკონომიკის ხელშეწყობა აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებში (EaP GREEN) და მისმა რესურსეფექტური და სუფთა წარმოების (RECP) სადემონსტრაციო კომპონენტმა საქართველოს აღმოუჩინა მნიშვნელოვანი მხარდაჭერა მწვანე ეკონომიკური განვითარებისკენ სვლაში. RECP პროექტმა ქართულ სამრეწველო საწარმოებში მოახდინა იმ პრაქტიკული გზების დემონსტრირება, რომლებიც აუმჯობესებენ წარმოებაში რესურსების გამოყენების პროდუქტიულობას, ამცირებენ გარემოზე უარყოფით ზეგავლენას და მოაქვთ ეკონომიკური სარგებელი. რესურსეფექტური და სუფთა წარმოების ფართო დანერგვის მიზნით პროექტმა ხელი შეუწყო ინდივიდუალური და ინსტიტუციური შესაძლებლობების განვითარებას, რესურსეფექტური ტექნოლოგიების გაცემას და შესაბამისი ინვესტიციების მხარდაჭერას, რაც წარმოადგენს საუკეთესო პრაქტიკას მცირე და საშუალო საწარმოებებისათვის მწვანე და კონკურენტუნარიანი წარმოების მისაღწევად.

დღეს გარემოსდაცვითი პრობლემები არა მარტო ჩვენს, არამედ მთელი მსოფლიოს ერთ-ერთ ყველაზე დიდ გამოწვევას წარმოადგენს. სამწუხაროდ, ის პოლიტიკა, რაც საქართველოში ბოლო ათწლეულების განმავლობაში გარემოს დაცვის მიმართ ხორციელდებოდა, იყო სრულიად მიუღებელი და ძალიან მძიმე შედეგები მოგვითანა.

მწვანე ეკონომიკის ლოგიკით, როდესაც მწარმოებელი აცნობიერებს, თუ რა ეკონომიურ სარგებელს აძლევს ესა თუ ის ბუნებრივი სერვისი, ის ბუნებას აღარ გაანადგურებს. მწვანე ეკონომიკაში ბუნების არსებობის გამართლება ხდება სწორედ იმ სარგებლის გამო, რასაც ის ამ მეწარმეს თუ გადაწყვეტილების მიმღებს აწვდის. ამასთან, მიღებულია, რომ ეს სერვისები

შესაძლებელია განხილულ იქნას იზოლირებულად, ან ჩანაცვლდეს და/ან ფასი დაედოს და კომპენსირდეს. ზოგ შემთხვევაში მსგავსმა მიდგომამ შესაძლოა იმუშაოს, თუმცა იგი თავისთავად პრობლემატური და უმეტესად უშედეგოა

ექსპერტთა აზრით, მწვანე ეკონომიკა ექვს მთავარ სექტორს მოიცავს. ესენია:

1. განახლებადი ენერგია (მზის, ქარის, გეოთერმული, ზღვის, მათ შორის – ტალღებისა და მიქცევა-მოქცევის, ბიოგაზის და სითბური უჯრედების ენერგია);

2. მწვანე შენობები (ენერგიის მწვანე მოდიფიკატორები, მწვანე პროდუქტები და მასალები);

3. სუფთა ტრანსპორტი (ალტერნატიული საწვავი, საზოგადოებრივი ტრანსპორტი, ჰიბრიდული და ელექტროსატრანსპორტო საშუალებები);

4. წყლის მენეჯმენტი (წყლისა და წვიმის გამწმენდი სისტემები, შიდა წყლის ლანდშაფტი, წყლის გამოყენება);

5. ნარჩენების მენეჯმენტი (ნარჩენების მართვა, უტილიზაცია, მუნიციპალური ნარჩენი მასალების გამოყენება, ნიადაგის ნაყოფიერების გაუმჯობესება, გაწმენდა);

6. მიწის მენეჯმენტი (ორგანული სოფლის მეურნეობა, ურბანული ტყეები და პარკები, ტყეების განაშენიანება).

მწვანე პოლიტიკის მთავარი ფოკუსი გახლავთ გარემოს დაცვა, რათა მოხდეს ქვეყნის ეკოლოგიის გაჯანსაღება და ბუნებრივი რესურსების შენარჩუნება მომავალი თაობებისთვის. აუცილებელია კანონმდებლობის ჰარმონიზაცია ევროპულ ნორმებთან, თუმცა, მომდევნო წლებში უფრო მკაფიო და კონკრეტული ნაბიჯები უნდა გადაიდგას ჰაერის, ნიადაგისა და წყლის დაბინძურების პრევენციის, ნარჩენების მართვის, ბიომრავალფეროვნების, ეკოსისტემებისა და ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვის განვითარების თვალსაზრისით. ამ კუთხით, საქართველოს მართლაც განსაკუთრებით მძიმე მდგომარეობა გვაქვს ურბანულ ქალაქებში და რაც უფრო დიდია ქალაქი, მით უფრო მწვავედ დგას სამწუხაროდ ეს პრობლემა. ამიტომაც ძალიან მნიშვნელოვანია, შეიქმნას ატმოსფერული ჰაერის დაცვის ეფექტიანი პროგრამები ურბანული ქალაქებისთვის. თითოეულ სახელმწიფო უწყებას, მათ შორის, კერძო სექტორს უნდა განესაზღვროს კონკრეტული ვალდებულებები და

რეკომენდაციები, იმისთვის, რომ რაც შეიძლება სწრაფად გაუმჯობესდეს ატმოსფერული ჰაერის მდგომარეობა საქართველოში. ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციამ (OECD) ჩაატარა კვლევა, რომლის მიხედვით, რამდენიმე ათწლეულში ჰაერის დაბინძურებით მიყენებული ზარალი 2.6 ტრილიონ დოლარს, ანუ მსოფლიო მთლიანი შიდა პროდუქტის 1 %-ს მიაღწევს. მსოფლიო ბანკის მონაცემებით, ზოგიერთი განვითარებადი ქვეყანა გარემოსთვის მიყენებული ზიანის გამო ყოველწლიურად კარგავს მთლიანი შიდა პროდუქტის 7.5 %-ს. ევროპული სტანდარტებით უნდა მოხდეს ჰაერის ხარისხის შეფასება. ჰაერის ხარისხის ევროპული სტანდარტების დანერგვა პასუხობს ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების მოთხოვნებს. ასევე მნიშვნელოვანია გარემოს დაცვის ომბუდსმენის შემოღება, რომელიც კიდევ ერთი ძალიან მნიშვნელოვანი ინსტიტუტი იქნება ეფექტური კომუნიკაციისათვის, პირდაპირი კავშირისა და უკუკავშირისათვის საზოგადოებასთან.

მწვანე ინიციატივების წახალისებისთვის მნიშვნელოვანია აგრეთვე დაინერგოს ეკომარკირების ინსტრუმენტი, რაც გულისხმობს პროდუქციის წარმოებაში ეკოლოგიურად სუფთა ტექნოლოგიების წახალისებას და მწვანე ეკონომიკის ხელშეწყობას. მწვანე ეკონომიკის ერთ-ერთი მთავარი ფოკუსი უნდა იყოს სწორედ სოფლის მეურნეობა. რის შედეგადაც საქართველო გახდება ძალიან მაღალი ხარისხის, ეკოლოგიურად სუფთა, ე.წ. ბიოპროდუქტის მწარმოებელი ქვეყანა. გადასახადებისაგან განთავისუფლებული ეს სექტორი, რომელიც ბიოლოგიურად სუფთა პროდუქტს აწარმოებს, იქნება სიღარიბის დასამღევეად გადადგმული მნიშვნელოვანი ნაბიჯი. ეს ნიშნავს იმას, რომ საქართველოში წარმოებული სოფლის მეურნეობის პროდუქცია იქნება უფრო კონკურენტუნარიანი და ჩვენ შევძლებთ, ავითვისოთ ის უნიკალური საშუალება, რასაც გვაძლევს თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმი, როგორც ჩინეთთან, ასევე - ევროკავშირის ქვეყნებთან.

მნიშვნელოვანის გატარდეს ენერგოეფექტური პოლიტიკა, ეკონომიკის ენერგომომხმარებელ სექტორებში ენერგოტევადობის შემცირების, ენერგიის წარმოების, გადაცემის, განაწილების და მოხმარების სწორი მართვისა და ზოგადად ენერგიის მოხმარების ოპტიმიზაციის მიზნით სათანადო

პოლიტიკის განსაზღვრა და გატარება უნდა იყოს ძალიან მნიშვნელოვანი პრიორიტეტი.

დღეს მსოფლიოსთვის ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევა გახლავთ კლიმატური ცვლილებები და იმ ფონზე, როდესაც მსოფლიოში ასეთი გამოწვევები არსებობს, ტყის რესურსების მართვა ერთ-ერთი მნიშვნელოვან პრიორიტეტს წარმოადგენს.

21-ე საუკუნეში სწორედ მწვანე ეკონომიკას აქვს ყველაზე მაღალი კაპიტალიზაციის მოტანის საშუალება. ჩვენი მცირე ეკონომიკისთვის ეს არის უზარმაზარი შესაძლებლობა, მაგრამ ამ მისი გამოყენებისთვის აუცილებელია, თანმიმდევრული ნაბიჯების გადადგმა.

დასკვნა. მწვანე ეკონომიკა ადამიანების კეთილდღეობისა და სოციალური თანასწორობის მთავარი შედეგია, რომელიც მნიშვნელოვნად ამცირებს გარემო რისკებს და ეკოლოგიურ დანაკარგებს. მწვანე ეკონომიკა ეკონომიკური განვითარების ის მოდელია, რომელიც მდგრად განვითარებასა და ეკოლოგიური ეკონომიკის ცოდნაზეა დაფუძნებული. ის ეკონომიკის სხვა დარგებისგან იმით განსხვავდება, რომ პირდაპირ აფასებს ქვეყნის ბუნებრივ კაპიტალს, რომელსაც ეკონომიკური ღირებულება აქვს. მწვანე ეკონომიკა ქმნის მწვანე სამუშაო ადგილებს, უზრუნველყოფს რეალურ, მდგრად ეკონომიკურ განვითარებას და ამცირებს გარემოს დაბინძურებას, კლიმატის ცვლილებას, გარემოს დეგრადაციას, რესურსების გამოლევის საშიშროებას. ის სტიმულს აძლევს ბიზნესს, აწარმოოს მწვანე პროდუქტი და მომსახურება.

მწვანე პოლიტიკის საბოლოო მიზანია ღრმა კულტურული ცვლილებები საზოგადოებაში. მწვანე პოლიტიკა ცდილობს ადამიანების გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ჩართვით, ადამიანთა განათლებით გააფართოვოს კაცობრიობის წარმოდგენა პლანეტაზე, ჩამოაყალიბოს სამართლიანი და თანასწორი ურთიერთობები როგორც საზოგადოების შიგნით და ასევე ბუნებასთან.

ლიტერატურა:

1. http://wwf.panda.org/what_we_do/footprint/climate_carbon_energy/climate_deal/publications/
2. <http://moe.gov.ge/files/Klimatis%20Cvileba/Adaptacia/4.1>
3. www.greenalt.org